

REPLIEK VAN DE VOORZITTER:

OVERSPEL EN FAMILIEVERLATING IN DE SCHEIDING DER MACHTEN

Mr. Liesbeth Jansens, Voorzitter Vlaams Pleitgenootschap bij de balie te Brussel 2015-2016

d.d. 04.03.2016

Hooggeachte Vergadering, heer Openingsredenaar,

1 - Mijnheer de Openingsredenaar, ik mag u feliciteren voor uw welbespraakte, gevatte en doordachte openingsrede.

Laat mij mijn repliek aanvatten met een citaat uit het werk van Cicero dat u vandaag naar voor heeft gebracht:

“Quam ob rem adeste animis, iudices, et timorem si quem habetis deponite.”

Vrij vertaald: *“wees daarom aandachtig, heren rechters, en leg jullie vrees - als jullie er zouden hebben, naast jullie neer.”*

Zoals Cicero stelde in zijn Pro Milone, hebben jullie voorzeker - op dit eigenste ogenblik - de volledige macht om te beslissen of wij, die immer toegewijd bleven aan jullie gezag, verder moeten leven in vrees, dan wel of wij eindelijk kunnen herademen door jullie plichtsbesef, jullie moed en jullie wijsheid.

2 - Mijnheer de Openingsredenaar, sta mij toe uw eerste *pro milone* premisses kort te becommentariëren, in het bijzonder wat betreft de niet-geoorloofde inmenging van de uitvoerende macht in de gerechtelijke macht. Daarna wil ik mij verder uitspreken over de geoorloofde inmenging van de uitvoerende macht in de gerechtelijke macht, en hoe die de werking van de gerechtelijke macht ten goede kan komen.

3 - U poneert terecht dat een scheiding nodig is tussen de verschillende beoefenaars van de openbare machten. U stelt dat er moeilijk rechtvaardigheid kan bestaan, wanneer de legitieme overheids machten zich op elkaars terrein begeven.

U appelleert hiermee aan de stelling van Montesquieu die al in 1748 wist dat er geen vrijheid is als de rechterlijke macht niet gescheiden is van de wetgevende en uitvoerende macht. Een

basisprincipe in een moderne rechtstaat... Moet hierover überhaupt nog iets gezegd worden? Komt de ene dan op het terrein van de andere?

4 – U stelt alleszins onomfloerst dat de uitvoerende macht zich wel vaker op het terrein van de rechterlijke macht pleegt te begeven, niet alleen in 52 voor Christus, maar ook in 2016 na Christus. De actualiteit reikt inderdaad een aantal voorbeelden aan.

5 - Onlangs kreeg een 33-jarige Gentse radiopresentator, beschuldigd van verkrachting van een vrouw tijdens een uitzending, van de Gentse correctionele rechtbank de gunst van de opschorting.

De publieke opinie reageerde verontwaardigd. Hoe kan een verkrachter in hemelsnaam de gunst van de opschorting krijgen? Steekvlampolitiek en druk getwitter, al dan niet op basis van krantenkoppen, en weldoordachte commentaren op hln.be. De waan van de dag! We zijn het inmiddels gewoon.

Maar quid wanneer ook onze eigenste Minister van Justitie zich laat meeslepen door diezelfde waan en laat optekenen dat ook hij uitkijkt naar het arrest van het Hof van Beroep in deze? De publieke opinie werd, minstens impliciet, gesteund door onze minister van Justitie, die het oordeel van de rechter eveneens in twijfel scheen te trekken. Onze minister liet onder meer optekenen dat "het best denkbaar is dat de mogelijkheid tot opschorting van straf verdwijnt in verkrachtingszaken en bij enkele andere misdrijven." In het radionieuws liet de minister zich ontvallen dat hij "vol verwachting is voor de uitspraak van het hof van beroep."

Quid wanneer ook onze eigenste Minister van Justitie zich opstelt zoals Pompeius op het proces van Milo? Hooggeachte vergadering, mijnheer de Openingsredenaar, dan is er reden tot ongerustheid.

6 – Daarmee is evenwel niet gezegd dat de uitvoerende macht zich nooit mag inlaten met het beleid van de rechterlijke macht. Men denke bijvoorbeeld aan de bepaling van het vervolgingsbeleid.

Omgekeerd kan ook. Voorbeelden legio van de inzonderheid Europese rechtspraak die, direct of indirect, de uitvoerende of wetgevende (nationale) macht wil beïnvloeden of effectief beïnvloedt.

7 – Wanneer een ongeoorloofde inmenging van de uitvoerende macht in de rechtsbedeling de belangen van de rechtsonderhorige in het gedrang brengt of zou kunnen brengen, dan moeten we op onze hoede zijn. Laten we het echter ook hebben over de geoorloofde, ja zelfs gewenste, inmenging van de uitvoerende macht in de organisatie van de gerechtelijke macht, in het

bijzonder wanneer die inmenging de opwaardering van de efficiëntie van het gerechtelijk apparaat voor ogen heeft.

Moet justitie dan opgewaardeerd worden? Is zij te traag? Moet zij efficiënter worden? Moet zij transparanter worden?

8 - Mijnheer de Openingsredenaar, U stelt dat indien efficiëntie niet slechts een op zichzelf genomen inhoudsloos criterium, maar ook een doel is, en dat, indien efficiëntie moet voorgaan op andere overwegingen, het niet de vredegerichten of politierechtbanken zijn die moeten worden gesloten. Dan moeten we het ministerie van justitie sluiten, zo stelt u ietwat ongenueanceerd. Of Willem wijzer is geworden, en of wij toch alleszins dwazer zijn gebleken, laat ik over aan uw persoonlijke appreciatie. Maar wanneer u stelt dat wij dan geen andere keuze hebben dan de eigen rechtsbedeling in België te beschouwen als een sinds 1830 halsstarrig volgehouden historische vergissing, als een mislukt experiment, neemt u uw bocht toch iets te kort. Ik kan u alvast bevestigen dat ik niet meega naar de Nederlanders, laat staan op mijn blote knietjes, om te vragen of zij alsjeblief, omwille van de heilige efficiëntie, opnieuw met ons één natie willen vormen. Ik stel me overigens ook de vraag of de Nederlanders met hun zeer vergelijkbaar budget wel echt zo veel beter presteren op het vlak van rechtsbedeling, maar dit terzijde.

Maar er is ontegensprekelijk ruimte voor onmiddellijke verbetering. Ik illustreer met een banaal voorbeeld: kunt u zich vandaag de dag nog inbeelden dat u zich met 99 andere patiënten in de wachtkamer van uw tandarts bevindt, in de hoop om in de loop van de voormiddag te worden behandeld?

9 - Vele excuses kunnen ingeroepen worden om de bijna spreekwoordelijke traagheid van onze rechtbanken te verontschuldigen: uitwisselen van stukken, conclusies, uitstellen om welke reden dan ook, enz. Meermaals wordt ook de oorzaak van dergelijke vertragingen, al dan niet terecht, gezocht in de dilatoire proceshouding van onze eigenste confraters.

Wat er ook van zij, deze traagheid speelt in het voordeel van hij die iets te verliezen heeft. Daarentegen wordt het vertrouwen van de rechtzoekende die een uitspraak benaerstigt steeds meer gekrenkt.

10 - We weten ondertussen ook dat het probleem niet op te lossen is door het aantal rechters zonder meer te verdubbelen. Wel moet er naar betere werkmethodes worden gestreefd.

Ik kan verwijzen naar Professor Matthias E. Storme, die reeds opmerkte dat zo'n omwenteling ook een revalorisatie noodzakelijk maakt van het beroep van rechter, niet alleen qua installatie,

documentatie enz. maar ook wat de financiële kant van het beroep betreft, een gebied waarop de rechters zeer dikwijls bij andere staatsambtenaren worden achteruitgesteld.

Betere werkmethodes behoeven daarnaast eveneens betere financieringsmethodes. Maar ook daar knelt het schoentje.

11 – In dat verband merkte u op, mijnheer de Openingsredenaar, dat in het justitieplan van minister Geens becijferd wordt dat de kost van een vonnis 850 Euro bedraagt. 850 Euro. Dat is minder dan de gemiddelde provisie die wij aan onze cliënten vragen.

12 – Antoon Boyen, tot voor kort voorzitter van het Brusselse hof van beroep, kwam tot een heel andere conclusie. Hij berekende dat een strafzaak voor de Correctionele rechter 12.588 Euro kostte. Voor een assisenzaak was dat gemiddeld 58.664 Euro. Boyen telde de kost van het openbaar ministerie, van de rechtsprekende groep en van de griffiers samen, zowel in eerste aanleg als de graad van beroep. Hij liet daarbij zelfs de kostprijs van de beveiliging van justitiepaleizen buiten beschouwing.

Beheerst de heer Antoon Boyen het mechanisme van de *billable hours* beter dan onze Minister van Justitie?

13 – Stefan Van Nieuwenhove stelde al in 2002 dat justitie dient omgevormd te worden in een meer autonome overheidsorganisatie, naar analogie met bijvoorbeeld de post, Belgacom en de NMBS. Justitie, aldus Van Nieuwenhove, heeft een leiding nodig die op langere termijn denkt dan de volgende verkiezingen.

14 - Ik meen dat dit pleidooi van Van Nieuwenhove ook in 2016 nog steeds brandend actueel is. De vraag *hoe* er beslist wordt, behoort niet *per se* tot de autonomie van de magistraten. Waarom geen beheersovereenkomst afsluiten en professionele overheidsmanagers aanduiden, wellicht bij voorkeur zelfs niet-juristen, om bedrijfsmatig de *work-flow* en daarbij horende procedures in kaart te zetten, met daarbij een maximum aan efficiëntie aan een zo laag mogelijke prijs?

In dergelijke beheersovereenkomst zouden een aantal concrete afspraken gemaakt worden, bijvoorbeeld over de gemiddelde duur van een proces, de gerechtelijke achterstand, de gemaakte uitgaven, de vervolging van misdrijven... Aan het bereiken van deze kwaliteitscriteria dienen financiële gevolgen te worden gekoppeld. Om haar nieuwe opdrachten te bereiken, zou justitie in een snel tempo managementvaardigheden verwerven.

In deze nieuwe organisatiesituatie bestaat de taak van de minister van justitie naast het onderhandelen en opvolgen van de beheersovereenkomst erin de *dynamiek* van justitie op gang te houden en het strafrechtbeleid te bepalen.

Geef de organisatie van justitie aan een apparaat van overheidsmanagers, zo stelt Van Nieuwenhove, maar laat de autonomie van de juridische beslissing in hemelsnaam over aan onze rechters.

15 – Het is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Voor zover er naast een gerechtelijke wil ook een politieke wil zou zijn om Justitie doortastend en efficiënt te professionaliseren, botsen we andermaal op een fundamentele hinderpaal. Ik trap een open deur in: er blijkt vandaag een manifest gebrek aan informatie over de huidige *workflow* en de allocatie van menselijk kapitaal alsmede van beschikbare middelen.

16 – Ik acht het treffend, Mijnheer de Openingsredenaar, dat u in dat verband verwijst naar de Rule of Law Index 2015 van het World Justice Project om België te huldigen voor haar zeer behoorlijke 16de plaats op een ranglijst van 102 landen.

17 – Wanneer ik er echter het laatste "*Report on European judicial systems – Edition 2014 (2012 data): efficiency and quality of justice*" op nalees, maakt ons land geen al te goede beurt:

“Total annual approved public budget allocated to all courts: no data.

Total annual approved public budget allocated to public prosecution system: no data.

Courts and legal aid: no data.”

Niet: “Belgium, no points”. Neen, “Belgium, No Data”.

18 – Ik wil evenwel niet ongebreideld pessimistisch zijn. Er zijn mogelijks verbeteringen op komst. Onze minister werkt aan een systeem van enveloppefinanciering. Elke rechtbank krijgt een afgesproken bedrag of enveloppe, en mag zelf beslissen wat daarmee gebeurt. Het systeem moet aan de korpsoversten toelaten meer manoeuvreerruimte te creëren om in te spelen op de noden van hun organisatie.

19 – Men stelt daarbij voorop dat men in dit nieuwe systeem gemakkelijker de diverse kapitaalstromen zou kunnen identificeren. Het is evenwel vooralsnog koffiedik kijken of de enveloppefinanciering daadwerkelijk ten goede van zal komen van de rechtszoekende. Het zou bv. ook een gratis manier kunnen zijn om de budgetten verder in te krimpen zonder daartoe zelf maatregelen te moeten nemen. De toekomst zal dit uitwijzen.

20 – Daarenboven impliceert de enveloppefinanciering een toewijzing van gelden op basis van de beoogde, gewenste en/of gemeten output. Wie krijgt wat?

Measurement is management, oftewel: "Meten is weten". Men kan de enveloppes maar correct toewijzen, indien men alle gegevens correct in kaart heeft gebracht? Kent men eigenlijk alle gegevens? En zelfs mocht men ze kennen, worden ze dan ook juist toegepast?

21 – We mogen toch hopen dat er niet nóg eens enig nachtelijk nattevingerwerk aan te pas zal komen, waarbij wordt afgeklopt op een arbitrair bepaalde verdeelsleutel. Neen, we moeten over juiste, precieze en accurate gegevens beschikken. Gegevens die zonder schroom, zonder rancune en zonder enige subjectiviteit worden gecommuniceerd. Gegevens die ons toelaten om in kaart te brengen wie wat nodig heeft, elk volgens zijn eigen noden en bijzonderheden.

22 - Wat de enveloppefinanciering betreft, blijven vele vragen vooralsnog onbeantwoord.

Verwacht men van onze korpsoversten – vooral gepokt en gemazeld in wet en recht - dat zij de budgetten en budgetstromen in kaart brengen en beheren, of zullen er toch managers worden aangeduid? Kan men van onze korpsoversten nog verwachten dat zij dit extra takenpakket op zich blijven nemen?

Hoeveel reële autonomie zullen de korpsen hebben? Voldoende om toe te laten dat er werkelijk beslissingen op maat kunnen worden gemaakt, en niet te veel teneinde te vermijden organisatorische baroniën in de hand te werken? Moeten de wettelijke kaders dan opnieuw worden herbekeken, en zal men daarbij eindelijk ook rekening houden met langdurige absenties van magistraten en griffiepersoneel?

Welke overkoepelende ondersteuning zal worden geboden? Blijft informatisering en het beheer van gebouwen centraal georganiseerd?

Ik kijk alvast uit naar het vervolg. De toekomst zal uitwijzen, of de enveloppefinanciering louter een valabel idee is, dan wel een elegante en reële oplossing om justitie naar de 21^e eeuw te loodsen.

23 – Hooggeachte Vergadering, Mijnheer de Openingsredenaar, het proces van Milo werd, kort gesteld, beïnvloed door Pompeius. Zijn oordeel was reeds geveld, en verdrong het pleidooi van zijn advocaat tot een formaliteit. Dat was in 52 voor Christus. Laat ons diezelfde fout, nu toch 2068 jaar later, niet opnieuw maken.

24 – Elke ongeoorloofde inmenging van de uitvoerende macht in de rechtspraak van de rechterlijke macht of de beïnvloeding daarvan is – uiteraard - uit den boze.

Elke geoorloofde inmenging van de uitvoerende macht in de optimalisering van de efficiëntie van de rechterlijke macht alsook de organisatie van de rechtsbedeling van dagvaarding tot vonnis behoort m.i. wel tot de prerogatieven van de uitvoerende macht. Initiatieven moeten worden

aangemoedigd, evenwel in de mate dat zij de rechtspraak van de rechterlijke macht ten goede kan komen.

25 – Hooggeachte vergadering, elke radar in het justitieapparaat heeft een eigen rol. Laat ons een intrinsieke splitsing maken tussen de organisatie van de gerechtelijke orde en de rechtsbedeling *an sich*. Laat ons de lange-termijn strategie, vertaald in een beheersovereenkomst die de tussentijdse verkiezingen overleeft, in uitvoering gebracht door professionele managers, liefst niet-juristen, in handen laten van delegati der uitvoerende macht.

Sta hen toe, en dan richt ik mij tot u allen, om op basis van reële cijfers de organisatie en efficiëntie van ons gerechtelijk apparaat te optimaliseren en te beheren.

Laat ons daarbij de eigenlijke rechtsbedeling overlaten aan onze onafhankelijke magistraten, opdat zij de volledige macht hebben om te beslissen of wij toegewijd aan hun gezag, eindelijk kunnen herademen door hun plichtsbefef, hun moed en hun wijsheid.

Ik dank u voor uw aandacht.

LJ